

OBWIESZCZENIE MINISTRA GOSPODARKI TERENOWEJ I OCHRONY ŚRODOWISKA

z dnia 21 lutego 1974 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości.

1. Na podstawie art. 5 ustawy z dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. Nr 48, poz. 282) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. Nr 17, poz. 70) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 31 stycznia 1961 r. o zmianie ustawy o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. Nr 5, poz. 32), ujętych w jednolitym tekście ogłoszonym jako załącznik do obwieszczenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20 marca 1961 r. (Dz. U. Nr 18, poz. 94), oraz zmian wprowadzonych ustawą z dnia 26 października 1971 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji gruntów (Dz. U. Nr 27, poz. 249) i ustawą z dnia 29 marca 1972 r. o utworzeniu urzędu Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 11, poz. 77), a także ustawą z dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. Nr 48, poz. 282) oraz wynikających z przepisów prawnych wydanych przed dniem ogłoszenia jednolitego tekstu, z zastosowaniem ciągłej numeracji rozdziałów, artykułów, ustępów i punktów

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości nie obejmuje następujących przepisów:

1) art. 56 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. Nr 17, poz. 70) w brzmieniu:

„Art. 56. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

2) art. 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o zmianie ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. Nr 5, poz. 32) w brzmieniu:

„Art. 3. 1. Sprawy wszczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy prowadzone będą zgodnie z przepisami obowiązującymi przed dniem jej wejścia w życie.

2. Przepisy art. 1 pkt 3 lit. a) i b), pkt 5 lit. a), pkt 12 i pkt 15 niniejszej ustawy mają również zastosowanie do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

3. Sumy odszkodowania za wywłączoną nieruchomości lub inne prawo rzeczowe na nieruchomości, które zostały złożone do depozytu sądowego przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i nie zostały podjęte przez osoby uprawnione, pomimo doręczenia im wezwania do odbioru w trybie określonym przez przepisy dekretu z dnia 18 września 1954 r. o likwidacji nie podjętych depozytów i nie odebranych rzeczy (Dz. U. Nr 41, poz. 184), mogą być przez te osoby podjęte jeszcze w ciągu 2 lat licząc od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

4. Minister Finansów w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości ureguluje w drodze zarządzenia sprawę wypłaty sum odszkodowania w przypadkach, gdy sumy te wobec upływu terminu do ich podjęcia zostały przelane na dochód budżetu centralnego.”

3) art. 4 ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o zmianie ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. Nr 5, poz. 32) w brzmieniu:

„Art. 4. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

4) art. 2, 3 i 6 ustawy z dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. Nr 48, poz. 282) w brzmieniu:

„Art. 2. 1. Należności ustalone na podstawie dotychczasowych przepisów podlegają z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wypłacie w ratach rocznych nie przekraczających 50.000 zł z oprocentowaniem w wysokości 1%, jeżeli według dotychczasowych przepisów należności te nie były oprocentowane.

2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się w wypadkach, gdy ustalone na podstawie dotychczasowych przepisów warunki wypłaty należności są korzystniejsze dla właścicieli wywłaszczonych nieruchomości od warunków określonych w tym przepisie.

- Art. 3.** 1. Nie ulega zmianie cena nieruchomości nabytych przez Państwo, ustalona w umowach notarialnych zawartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, oraz wysokość odszkodowań ustalona w ostatecznych decyzjach o odszkodowaniu wydanych przed tym dniem.
2. Sprawy wszczęte, lecz nie zakończone ostateczną decyzją o odszkodowaniu przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, prowadzi się na nowo na podstawie jej przepisów przy wykorzystaniu zebranego materiału."

- „**Art. 6.** 1. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.
2. Do czasu powołania terenowych organów administracji państwowej na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz. U. Nr 47, poz. 276) ich kompetencje w sprawach wywłaszczania nieruchomości wykonują dotychczasowi przewodniczący odpowiednich prezydium rad narodowych."

Minister Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska:

J. Kusiak

Załącznik do obwieszczenia Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 21 lutego 1974 r. (poz. 64).

USTAWA

z dnia 12 marca 1958 r.

o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości.

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Nieruchomość może być wywłaszczona z zachowaniem przepisów niniejszej ustawy.

Art. 2. 1. Wywłaszczenie może nastąpić jedynie na rzecz Państwa.

2. O wywłaszczenie może ubiegać się zainteresowany organ administracji państwowej, instytucja państwowa lub przedsiębiorstwo państwowe.

Art. 3. 1. Wywłaszczenie jest dopuszczalne, jeżeli wywłaszczana nieruchomość jest ubiegającemu się o wywłaszczenie niezbędna na cele użyteczności publicznej na cele obrony Państwa albo dla wykonania zadań określonych w zatwierdzonych planach gospodarczych.

2. Na obszarze miasta może być również wywłaszczona nieruchomość lub kompleks nieruchomości niezbędny dla planowej realizacji na ich terenie budownictwa ogólnomiejskiego i zorganizowanego budownictwa mieszkaniowego. O wywłaszczenie dla tych celów może ubiegać się tylko terenowy organ administracji państwowej danego miasta.

3. Na obszarze miasta lub gminy może być również wywłaszczona nieruchomość lub kompleks nieruchomości z przeznaczeniem dla organizacji spółdzielczych i dla organizacji kółek rolniczych, o ile to jest uzasadnione interesem społecznym lub państwowym. O wywłaszczenie dla tych organizacji może ubiegać się terenowy organ administracji państwowej stopnia wojewódzkiego lub powiatowego na wniosek właścicielki statutowo wojewódzkiej lub centralnej organizacji spółdzielczej, a na potrzeby organizacji kółek rolniczych — na wniosek wojewódzkiego związku kółek rolniczych.

Art. 4. Wywłaszczenie może polegać na całkowitym odjęciu lub na ograniczeniu prawa własności lub innego prawa rzeczowego na nieruchomości.

Art. 5. 1. Wywłaszczeniem może być objęta cała nieruchomość lub jej część.

2. Jeżeli wywłaszczeniu podlega część gruntu w mieście, a pozostała część wynosi mniej niż powierzchnia działki normatywnej przyjętej w danej miejscowości na budowę domu jednorodzinnego, ubiegający się o wywłaszczenie obowiązany jest objąć wnioskiem o wywłaszczenie cały grunt.

3. Wywłaszczenie powinno na żądanie właściciela objąć całą nieruchomość, jeżeli w wyniku wywłaszczenia części pozostała dla właściciela część nie nadawałaby się do racjonalnego użytkowania przez niego na cele dotychczasowe.

Art. 6. 1. Ubiegający się o wywłaszczenie obowiązany jest przed wszczęciem postępowania wywłaszczeniowego wystąpić do właściciela o dobrowolne odstąpienie nieruchomości i w razie porozumienia zawrzeć z nim w formie prawem przepisanej umowę nabycia nieruchomości za cenę nie wyższą od ustalonej według zasad odszkodowania przewidzianych w niniejszej ustawie lub umowę zamiany nieruchomości według zasad tej ustawy. Umowa taka może być zawarta również w razie porozumienia stron w toku postępowania wywłaszczeniowego. Ustalenie ceny kupna nieruchomości następuje w oparciu o opinię biegłych z listy wojewody. W przypadku zawierania umowy zamiany przez przedsiębiorstwo państwowe jest wymagana zgoda naczelnika powiatu, na terenie którego położona jest nieruchomość.

2. Cena kupna płatna jest w ciągu trzech miesięcy od daty zawarcia umowy.

3. Rozliczenie ceny nabycia nieruchomości i należności z tytułu użytkowania lub użytkowania wieczystego następuje na podstawie odrębnych przepisów.

4. Obowiązek określony w ust. 1 nie ciąży na ubiegającym się o wywłaszczenie, jeżeli prowadzenie rokowań z właścicielem o dobrowolne odstąpienie nieruchomości natrafiłoby na przeszkody trudne do pokonania, w szczególności jeżeli osoba właściciela lub jego miejsce pobytu są nieznane.

5. Jeżeli właściciel jest cudzoziemcem, ubiegający się o wywłaszczenie powinien jeszcze przed wszczęciem postępowania wywłaszczeniowego zawiadomić Ministra Spraw Zagranicznych o zamiarze zgłoszenia wniosku o wywłaszczenie.

Rozdział 2.

Odszkodowania.

Art. 7. 1. Wywłaszczenie następuje za odszkodowaniem.

2. Obowiązek odszkodowania ciąży na ubiegającym się o wywłaszczenie.

Art. 8. 1. Odszkodowanie za grunty rolne ustala się według stawek przewidzianych przy sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych, powiększonych najwyżej do pięciokrotnej wysokości.

2. W razie wywłaszczenia gruntów rolnych osób fizycznych i osób prawnych nie będących jednostkami państwowymi, dla których rolnictwo jest wyłącznym źródłem utrzymania, może być ustalone odszkodowanie wyższe niż określone w ust. 1.

3. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia określić kategorie gruntów rolnych, za które, ze szczególnie uzasadnionych względów społecznych, może być przyznane odszkodowanie wyższe niż określone w ust. 1, mimo że rolnictwo nie stanowi wyłącznego źródła utrzymania ich właścicieli, oraz określić zasady ustalania tego odszkodowania.

4. Odszkodowanie za zasiewy, uprawy i plony, jeżeli właściciel nie mógł ich wskutek wywłaszczenia zebrać i sprzątnąć, powinno odpowiadać wartości przewidywanych zbiorów według przeciętnych cen przyjętych w obrocie po odliczeniu wartości nakładów, które właściciel poniósłby w związku z dokonaniem zbioru.

5. Odszkodowanie za plantację kultur wieloletnich powinno odpowiadać kosztom ich założenia i pielęgnacji do czasu pierwszych pełnych zbiorów. Odszkodowanie zmniejsza się z każdym następnym rokiem o sumę amortyzacji plonowań, która wynika z podzielenia kosztów założenia i pielęgnacji plantacji przez liczbę lat jej produktywności.

6. Odszkodowanie za grunt leśny określa się jak za grunt rolny z doliczeniem wartości użytkowej drzewostanu, a w braku materiałów użytkowych w drzewostanie — z doliczeniem kosztów zalesienia i pielęgnacji poniesionych przez właściciela.

7. Odszkodowanie za budowle i urządzenia gospodarstw rolnych powinno odpowiadać kosztom ich odtworzenia zmniejszonym stosunkowo do stopnia ich zużycia.

8. Odszkodowanie za grunt w mieście określa się według następujących zasad:

- 1) jeżeli wywłaszczeniu podlega całość gruntu, odszkodowanie ustala się:
 - a) za obszar równy działce normatywnej przyjętej w danej miejscowości i strefie na wybudowanie domu jednorodzinnego wolno stojącego w wysokości 5—10% kosztów wybudowania domu jednorodzinnego pięcioizbowego w zależności od rodzaju miasta i położenia gruntu,
 - b) za pozostały obszar — najwyżej do pięciokrotnej wysokości stawek ustalonych dla gruntu ornego klasy I w strefie ekonomicznej wielkomiejskiej,
- 2) jeżeli wywłaszczeniu podlega całość gruntu, którego powierzchnia jest mniejsza od najmniejszej dopuszczalnej powierzchni działki pod budowę domu jednorodzinnego, odszkodowanie ustala się proporcjonalnie do wartości działki normatywnej,

3) jeżeli wywłaszczeniu podlega część gruntu, a pozostała część wynosi nie mniej niż powierzchnia działki normatywnej przyjętej w danej miejscowości pod budowę domu jednorodzinnego wolno stojącego, odszkodowanie oblicza się jak w pkt 1 lit. b).

9. Wysokość stawki odszkodowania za grunty wymienione w ust. 1, 2 i 8 pkt 1 lit. b), położone na określonych obszarach, ustala naczelnik powiatu na podstawie wytycznych wojewody; wojewoda może w przypadkach gospodarczo uzasadnionych podwyższyć na wniosek naczelnika powiatu odszkodowanie za 1 m² gruntu na określonych obszarach najwyżej do 10-krotnej stawki; odszkodowanie nie może przekroczyć przeciętnej ceny rynkowej, a jeżeli chodzi o grunty rolne stanowiące wyłączne źródło utrzymania właściciela — cen, jakie kształtują się w obrocie między rolnikami.

10. Odszkodowanie za dom jednorodzinny, za dom mieszkalny stanowiący własność spółdzielni mieszkaniowej lub obejmujący nie więcej niż cztery lokale, z których każdy stanowi odrębną własność nieruchomości, a żaden nie zawiera więcej niż 5 izb, albo za budynek przeznaczony do wykonywania w nim rzemiosła i za budynek mieszkalno-pensjonatowy powinno odpowiadać kosztom odtworzenia budynku zmniejszonym stosunkowo do stopnia jego zużycia.

11. Odszkodowanie za inny budynek niż określony w ust. 10 powinno odpowiadać przeciętnym kosztom wybudowania domu jednorodzinnego pięcioizbowego w danej miejscowości; odszkodowanie to nie może przekraczać technicznej wartości budynku wywłaszczanego po uwzględnieniu jego zużycia i zniszczenia. Jeżeli na gruncie stanowiącym własność tej samej osoby lub współwłasność tych samych osób znajduje się kilka takich budynków, łączne odszkodowanie za wszystkie takie budynki powinno odpowiadać przeciętnym kosztom wybudowania domu jednorodzinnego pięcioizbowego w danej miejscowości.

12. Odszkodowanie za inne części składowe nieruchomości nie wymienione w ust. 4, 5, 7, 10 i 11 niezależnie od ich przydatności dla wnioskodawcy powinno odpowiadać kosztom ich odtworzenia zmniejszonym stosunkowo do stopnia ich zużycia i nie może przekraczać przeciętnych kosztów wybudowania domu jednorodzinnego pięcioizbowego w danej miejscowości; zastrzeżenie to nie ma zastosowania do wysokości odszkodowania za obiekty kultu religijnego uznanych przez Państwo wyznań.

13. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady odszkodowania za ograniczenie prawa własności oraz za odjęcie lub ograniczenie innego prawa rzeczowego na nieruchomości. Rada Ministrów może również w drodze rozporządzenia wydać szczegółowe przepisy niezbędne dla określenia wysokości odszkodowania za grunt w mieście i ustalić normy szacowania gruntów oraz budynków, urządzeń i plantacji w poszczególnych latach lub okresach kilkuletnich.

Art. 9. 1. Odszkodowanie nie należy się za budowle, urządzenia, plantacje lub ulepszenia nowo zaprowadzone oczywiście w celu uzyskania wyższego odszkodowania.

2. Właściciel nieruchomości może jednak na własny koszt zabrać przedmioty, za które nie należy się odszkodowanie. Jeżeli tego nie uczyni do czasu faktycznego objęcia nieruchomości przez wnioskodawcę, wnioskodawca wezwie go do ich zabrania w terminie dostosowanym do ilości i wielkości budowli, a w każdym razie nie krótszym niż 14 dni, po czym może usunąć te przedmioty na koszt własny i niebezpieczeństwo właściciela.

Art. 10. 1. Za wywłaszczoną nieruchomość stanowiącą gospodarstwo rolne, hodowlane lub ogrodnicze ubiegający się o wywłaszczenie obowiązany jest na żądanie właściciela dostarczyć mu zamiast odszkodowania pieniężnego w miarę możliwości nieruchomość zamienną odpowiednią ze względu na jej charakter, wyposażenie i położenie oraz ponieść koszty przeniesienia budynków z nieruchomości wywłaszczonej na nieruchomość zamienną lub na inną nieruchomość nie podlegającą wywłaszczeniu, jeżeli to przeniesienie jest niezbędne i gospodarczo uzasadnione, albo ponieść koszty wybudowania nowych zabudowań, jeżeli koszty ich budowy będą niższe od kosztów przeniesienia zabudowań znajdujących się na wywłaszczonej nieruchomości lub gdy według przepisów prawa budowlanego wzniesienie zabudowań w ich dotychczasowej postaci nie jest dopuszczalne. Ubiegający się o wywłaszczenie może na wniosek wywłaszczonego, za zgodą jednostki nadrzędnej, ponieść koszty wybudowania nowych zabudowań, wyższe od kosztów przeniesienia, z tym że kwota stanowiąca różnicę kosztów podlega zabezpieczeniu hipotecznemu na nieruchomości, na której wzniesiono nowe zabudowania, i powinna być zwrócona na zasadach określonych w przepisach o spłacie kredytów bankowych udzielanych na nowe budownictwo mieszkaniowe lub gospodarcze. Podstawę wpisu hipoteki stanowi ostateczna decyzja o wywłaszczeniu określająca wysokość kwoty stanowiącej różnicę kosztów wynikającą z wybudowania nowych zabudowań.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do odszkodowania za wywłaszczoną nieruchomość stanowiącą warsztat rzemieślniczy albo za działkę z domem jednorodzinnym, za dom jednorodzinny lub za dom mieszkalny obejmujący nie więcej niż cztery lokale mieszkalne, z których każdy stanowi odrębną własność nieruchomą, a żaden nie zawiera więcej niż 5 izb.

3. Za wywłaszczoną jedyną działkę budowlaną w mieście przeznaczoną pod budowę domu jednorodzinnego ubiegający się o wywłaszczenie obowiązany jest na żądanie właściciela dostarczyć mu zamiast odszkodowania pieniężnego położoną w tej samej miejscowości inną odpowiednią działkę budowlaną z nałożeniem na właściciela obowiązku wybudowania na niej domu jednorodzinnego w terminie nie krótszym niż trzy lata. Jeżeli dostarczenie takiej działki nie jest możliwe, wywłaszczonemu przyznaje się odszkodowanie pieniężne. Jeżeli działkę zamienną dostarcza zamiast ubiegającego się o wywłaszczenie naczelnik powiatu — wywłaszczający wpłaca na rzecz miejskiego (powiatowego) funduszu mieszkaniowego sumę odpowiadającą odszkodowaniu pieniężnemu, jakie przysługiwałoby za wywłaszczoną działkę.

4. Stosowanie przepisów ust. 1—3 w innych przypadkach wymaga zezwolenia Ministra Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym dla ubiegającego się o wywłaszczenie.

5. Wartość nieruchomości zamiennej powinna odpowiadać wartości nieruchomości wywłaszczonej. Różnicę wartości nieruchomości wyrównywa się w pieniądzu. Termin spłaty tej różnicy przypadającej na rzecz Państwa względnie na rzecz właściciela ustala naczelnik powiatu.

Art. 11. 1. Wyłączenie spod publicznej gospodarki lokalami, z którego korzysta wywłaszczony dom, przechodzi z samego prawa na dom znajdujący się na nieruchomości zamiennej.

2. Ulgi, z których korzysta wywłaszczony dom na podstawie przepisów o popieraniu budownictwa, stosuje się odpowiednio do domu znajdującego się na nieruchomości zamiennej.

Art. 12. 1 Suma pieniężnego odszkodowania za nieruchomość stanowiącą gospodarstwo rolne, rybne, hodowlane lub ogrodnicze oraz za domy jednorodzinne, lokale w małych domach mieszkalnych i za działki pod budowę takich domów jest płatna w ciągu 3 miesięcy od dnia, w którym decyzja ustalająca odszkodowanie stała się ostateczna.

2. Odszkodowanie za straty w zasiewach, uprawach i płonach jest płatne do 30 dni od dnia wydania decyzji.

3. Suma odszkodowania za inną nieruchomość jest płatna do wysokości 50 000 zł w terminie wskazanym w ust. 1; nadwyżka ponad tę kwotę jest płatna w równych oprocentowanych ratach rocznych nie przekraczających 50.000 zł.

4. Minister Finansów w porozumieniu z Ministrem Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska ustali w drodze rozporządzenia szczegółowe zasady oprocentowania nadwyżki, o której mowa w ust. 3, warunki przedterminowej wypłaty tej nadwyżki z ważnych względów życiowych, a także jednostki upoważnione do decydowania o przedterminowej wypłacie odszkodowania.

Art. 13. Przepisy art. 8 ust. 10, art. 10 ust. 1 i art. 12 ust. 1 mają odpowiednie zastosowanie do stanowiących odrębne nieruchomości lokali w domach wielomieszkalniowych.

Art. 14. Przy ustalaniu odszkodowania od wartości wywłaszczanej nieruchomości odlicza się ciężące na niej kwoty stanowiące należności Państwa i banków.

Rozdział 3.

Postępowanie wywłaszczeniowe.

Art. 15. 1. O wywłaszczeniu i odszkodowaniu orzeka naczelnik powiatu właściwy ze względu na położenie nieruchomości.

2. Jeżeli przedmiotem wywłaszczenia jest nieruchomość położona na obszarze dwóch lub więcej powiatów, orzekanie należy do naczelnika tego powiatu, na którego obszarze znajduje się większa część nieruchomości objętej wnioskiem o wywłaszczenie.

Art. 16. 1. Wszczęcie postępowania wywłaszczeniowego następuje na wniosek ubiegającego się o wywłaszczenie zgłoszony naczelnikowi powiatu Wniosek, który dotyczy wywłaszczenia kompleksu nieruchomości o powierzchni ponad 10 ha na inne cele niż określone w art. 3 ust. 2, powinien być zatwierdzony przez ministra właściwego dla ubiegającego się o wywłaszczenie.

2. We wniosku należy wskazać:

- 1) nieruchomość z oznaczeniem księgi wieczystej lub zbioru dokumentów, jeżeli dla nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta lub zbiór dokumentów,
- 2) cel wywłaszczenia z uzasadnieniem konieczności nabywania nieruchomości na ten cel,
- 3) powierzchnię nieruchomości, a jeżeli wywłaszczeniem ma być objęta część nieruchomości — powierzchnię zarówno części, jak i całości,
- 4) dotychczasowy sposób zagospodarowania i użytkowania nieruchomości z opisem, co się na nieruchomości znajduje,
- 5) lokale zastępcze, jakie powinny być dostarczone osobom, które zajmują pomieszczenia w budynku znajdującym się na nieruchomości, oraz sposób, w jaki ubiegający się o wywłaszczenie zamierza dostarczyć tych lokali,

- 6) osobę właściciela nieruchomości i miejsce jego zamieszkania, jeżeli jest znane, lub posiadacza nieruchomości, jeżeli nie jest nim osoba ujawniona jako właściciel w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów, a osoby właściciela nie można ustalić,
- 7) wyniki rokowań o dobrowolne odstąpienie nieruchomości, z wymienieniem ceny żądanej przez właściciela i ofiarowanej mu przez wnioskodawcę, albo przeszkody do prowadzenia rokowań,
- 8) środki lub kredyty, którymi ubiegający się o wywłaszczenie rozporządza na zapłacenie odszkodowania.

3. Do wniosku należy dołączyć:

- 1) dowód uzgodnienia z właściwym terenowym organem administracji państwowej miejsca realizacji inwestycji,
- 2) sporządzoną przez organ państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej mapę obszaru wywłaszczanego ze wskazaniem powierzchni i oznaczeniem granic; w przypadku gdy wnioskiem o wywłaszczenie objęta jest część nieruchomości o powierzchni przekraczającej 50% powierzchni całej nieruchomości, należy dołączyć również mapę pozostałej części nieruchomości,
- 3) poświadczony odpis z księgi wieczystej stwierdzający prawo własności nieruchomości oraz istniejące na nieruchomości obciążenie albo — jeżeli nieruchomość nie ma urządzonej księgi wieczystej lub księga wieczysta zaginęła — odpis dokumentu ze zbioru dokumentów stwierdzającego prawo własności nieruchomości poświadczony przez właściwe państwowe biuro notarialne z zaznaczeniem, że według stanu zbioru dokumentów stwierdza się prawo własności nieruchomości na dzień wydania odpisu,
- 4) jeżeli nieruchomość nie ma urządzonej księgi wieczystej i nie jest dla niej prowadzony zbiór dokumentów — zaświadczenie właściwego państwowego biura notarialnego, że nie stwierdzono, aby nieruchomość miała urządzonej księgę wieczystą lub aby był prowadzony dla niej zbiór dokumentów, oraz wyciąg z księgi ewidencji gruntów i budynków lub w braku ewidencji — zaświadczenie naczelnika gminy (miasta), stwierdzające, w czym posiadaniu znajduje się nieruchomość.

4. Jednym wnioskiem można objąć kilka nieruchomości, jeżeli stanowią zwartą całość, choćby należały do różnych właścicieli.

5. Minister Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska może w drodze rozporządzenia ustalić przypadki, w których ze względu na wyjątkową pilność realizacji inwestycji drogowych wszczyna się postępowanie wywłaszczeniowe, mimo że ubiegający się o wywłaszczenie nie może dołączyć do wniosku niektórych dokumentów spośród określonych w ust. 3.

Art. 17. 1. O wszczęciu postępowania naczelnik powiatu zawiadamia za dowodem doręczenia właściciela (posiadacza) nieruchomości i osoby, którym służą na nieruchomościach prawa rzeczowe ograniczone. Odpis zawiadomienia wywiesza się na tablicy ogłoszeń urzędu gminy (miejskiego).

2. Osoby zainteresowane, których miejsce pobytu jest nieznane, zawiadamia się za pomocą obwieszczenia wywieszonego na tablicy ogłoszeń urzędu gminy (miejskiego).

3. Zawiadomienia i obwieszczenia powinny zawierać oznaczenie:

- 1) nieruchomości, co do których wszczęte zostało postępowanie, ze wskazaniem objętej wnioskiem wywłaszczeniowym powierzchni każdej nieruchomości lub przewidzianych do wywłaszczenia praw rzeczowych,
- 2) właścicieli nieruchomości, a w okolicznościach określonych w art. 16 ust. 2 pkt 6 — posiadaczy nieruchomości,
- 3) zgłaszającego wniosek o wywłaszczenie.

4. Naczelnik powiatu złoży na koszt wnioskodawcy we właściwym państwowym biurze notarialnym wniosek o dokonanie wpisu o wszczęciu postępowania wywłaszczeniowego lub — jeżeli nieruchomość nie ma urządzonej księgi wieczystej albo księga wieczysta zaginęła — do zbioru dokumentów odpis zawiadomienia o wszczęciu postępowania.

5. Zmiany stanu prawnego nieruchomości dokonane po wniesieniu do księgi wieczystej wpisu o wszczęciu postępowania lub po złożeniu do zbioru dokumentów odpisu zawiadomienia o wszczęciu postępowania nie będą miały wpływu na dalszy tok postępowania. W razie ostatecznego oddalenia wniosku o wywłaszczenie naczelnik powiatu obowiązany jest na koszt wnioskodawcy spowodować wykreślenie wpisu o wszczęciu postępowania; wpis ten może być na koszt wnioskodawcy wykreślony w tym przypadku również na wniosek właściciela nieruchomości.

6. Jeżeli właściciel nieruchomości jest cudzoziemcem, zawiadamia się ponadto o wszczęciu postępowania Ministra Spraw Zagranicznych.

Art. 18. 1. Zainteresowany ma prawo w ciągu 14 dni od dnia doręczenia zawiadomienia lub w ciągu 21 dni od dnia wywieszenia obwieszczenia przeglądać w urzędzie powiatowym wniosek o wszczęcie postępowania wraz z załącznikami oraz zgłaszać wnioski.

2. W zawiadomieniu i obwieszczeniu o wszczęciu postępowania wywłaszczeniowego należy zamieścić pouczenie o tych uprawnieniach.

Art. 19. 1. Po upływie terminu do przeglądania akt przez zainteresowanych naczelnik powiatu wyznacza rozprawę.

2. O miejscu i terminie rozprawy zawiadamia się co najmniej na 7 dni naprzód wnioskodawcę, właściciela (posiadacza) nieruchomości oraz osoby zainteresowane, o których naczelnik powiatu powziął wiadomość z akt sprawy. Przepis art. 17 ust. 2 ma odpowiednie zastosowanie.

3. W zawiadomieniach i obwieszczeniach należy przede wszystkim, że w razie niestawienia się stron albo osób zainteresowanych rozprawa może odbyć się bez ich udziału.

4. Rozprawa może być wyznaczona w miejscowości, w której położona jest nieruchomość objęta postępowaniem.

Art. 20. Jeżeli w toku postępowania zgłosi i udowodni swoje prawo własności do nieruchomości osoba nie ujawniona jako właściciel w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów, naczelnik powiatu dopuści ją do uczestniczenia w postępowaniu w charakterze strony niezależnie od uczestnictwa właściciela, którego należy w sposób przewidziany w art. 17 ust. 1 i 2 wezwać do złożenia oświadczenia w terminie 14 dni od zawiadomienia.

Art. 21. 1. Po przeprowadzeniu rozprawy naczelnik powiatu wydaje decyzję, w której orzeka wywłaszczenie w zakresie podanym we wniosku lub mniejszym albo oddala wniosek o wywłaszczenie.

2. Decyzja zapada na podstawie oceny całokształtu okoliczności sprawy, a w szczególności na podstawie ustalenia, czy objęta wnioskiem nieruchomości jest wnioskodawcy rzeczywiście niezbędna na cele, dla których wywłaszczenie jest według ustawy dopuszczalne, oraz czy wnioskodawca rozporządza odpowiednimi środkami lub kredytami na zapłacenie odszkodowania.

3. Naczelnik powiatu może przed wydaniem decyzji zarządzić ponowne rozpatrzenie przez właściwe organy celowości i prawidłowości lokalizacji oraz ewentualne przedstawienie przez wnioskodawcę możliwości innej lokalizacji; może również wystąpić do ministra właściwego dla wnioskodawcy o oświadczenie się co do niezbędności objęcia wywłaszczeniem nieruchomości w rozmiarze określonym we wniosku o wywłaszczenie.

Art. 22. Odszkodowanie ustala się na podstawie wyników rozprawy po wysłuchaniu na niej opinii biegłych powołanych przez naczelnika powiatu. Opinia biegłych powinna zawierać szczegółowe uzasadnienie.

Art. 23. 1. Decyzja o wywłaszczeniu powinna w szczególności zawierać:

- 1) ustalenie przedmiotu wywłaszczenia oraz ustalenie, jakie prawa rzeczowe obciążające wywłączoną nieruchomość zostają utrzymane,
- 2) wskazanie, na czyj wniosek następuje wywłaszczenie,
- 3) ustalenie odszkodowania i terminu zapłaty odszkodowania,
- 4) wymienienie osób (imię, nazwisko i adres) uprawnionych do otrzymania odszkodowania,
- 5) szczegółowe uzasadnienie faktyczne i prawne,
- 6) pouczenie o środkach odwoławczych.

2. Naczelnik powiatu może odroczyć ustalenie odszkodowania na czas do trzech miesięcy od dnia wydania decyzji o wywłaszczeniu i wydać odrębną decyzję o odszkodowaniu po przeprowadzeniu osobnej rozprawy nad ustaleniem odszkodowania.

Art. 24. Jako osobę uprawnioną do otrzymania odszkodowania należy w decyzji wskazać właściciela nieruchomości, a w przypadku przewidzianym w art. 20 — osobę uczestniczącą w postępowaniu w charakterze strony, jeżeli właściciel wyraża na to zgodę lub mimo wezwania nie bierze udziału w postępowaniu.

Art. 25. W razie przyznania odszkodowania przez dostarczenie nieruchomości zamiennej orzeka się nadanie własności tej nieruchomości, jeżeli naczelnik powiatu uznaje ją za odpowiednią ze względu na jej charakter, wyposażenie i położenie.

Art. 26. Jeżeli wnioskodawca i osoby, którym służą prawa rzeczowe na wywłaszczonej nieruchomości, wyrażają zgodę na pozostawienie tych praw na nieruchomości pomimo jej wywłaszczenia, osoby te wyłącza się z dalszego postępowania, a wartość pozostawionych praw uwzględnia się przy ustalaniu odszkodowania w pieniądzu.

Art. 27. 1. Jeżeli nieruchomość jest obciążona na rzecz osób trzecich prawami rzeczowymi ujawnionymi w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów, wypłata do rąk osoby uprawnionej może nastąpić tylko po przedstawieniu przez nią dowodu, że osoby którym te prawa przysługują, wyrażają zgodę na wypłatę; w braku zgody należy przypadającą do wypłaty sumę odszkodowania lub jej

część niezbędną na zaspokojenie obciążeń złożyć do depozytu sądu powiatowego właściwego ze względu na położenie nieruchomości w celu podziału tej sumy pomiędzy osoby uprawnione; podział odbywa się według przepisów o podziale sumy uzyskanej przez egzekucję nieruchomości.

2. Sumę odszkodowania przypadającą do wypłaty należy również złożyć do depozytu sądowego, jeżeli osoba uprawniona odmawia przyjęcia odszkodowania albo jeżeli wypłata odszkodowania osobie uprawnionej natrafia na przeszkody prawne.

3. Suma odszkodowania złożona do depozytu sądowego przechodzi na własność Państwa, jeżeli osoby uprawnione do odbioru nie podejmą jej w ciągu 5 lat od dnia doręczenia im wezwania do odbioru ze wskazaniem skutków niepodjęcia.

Art. 28. 1. W wypadkach, w których zachodzi potrzeba zapobieżenia niebezpieczeństwu, stratom i niewygodom mogącym powstać wskutek wywłaszczenia dla gruntów sąsiednich i zasobów wodnych, decyzja o wywłaszczeniu zobowiązuje wnioskodawcę, aby we wskazanych miejscach wybudował w określonym terminie i utrzymywał mosty, drogi, groble, przejazdy, rowy odpływowe i inne urządzenia.

2. Odszkodowanie za straty powstałe na gruntach sąsiednich po wydaniu decyzji o wywłaszczeniu ustalone zostanie w trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach.

Art. 29. 1. Decyzję doręcza się na piśmie wnioskodawcy, właścicielowi (posiadaczowi) nieruchomości i osobom zainteresowanym. Przepis art. 17 ust. 2 ma odpowiednie zastosowanie do właścicieli nieruchomości i osób zainteresowanych, których miejsce pobytu jest nieznane.

2. Od decyzji każda strona i osoba zainteresowana może w terminie 14 dni wnieść odwołanie. Termin do wniesienia odwołania liczy się od dnia doręczenia decyzji lub od upływu tygodnia od dokonania obwieszczenia.

3. O wniesieniu odwołania naczelnik powiatu zawiadamia strony uczestniczące w postępowaniu, dołączając odpis odwołania. Na odwołanie można wnieść odpowiedź w terminie 14 dni od doręczenia zawiadomienia.

4. Po upływie terminu do wniesienia odpowiedzi na odwołanie naczelnik powiatu przedstawia akta wojewodzie do rozpoznania odwołania.

Rozdział 4.

Wykonanie wywłaszczenia.

Art. 30. 1. Przejście prawa własności nieruchomości następuje z dniem, w którym decyzja o wywłaszczeniu stała się ostateczna.

2. Przejście prawa własności nieruchomości zamiennej następuje z dniem, w którym stała się ostateczna decyzja nadająca własność nieruchomości zamiennej.

Art. 31. Ostateczna decyzja o wywłaszczeniu stanowi podstawę do ujawnienia w księdze wieczystej praw rzeczowych objętych wywłaszczeniem, a w przypadku nadania nieruchomości zamiennej — także prawa własności tej nieruchomości. Naczelnik powiatu przesyła ostateczne decyzje o wywłaszczeniu do państwowego biura notarialnego w celu ujawnienia tych praw w księdze wieczystej.

Art. 32. 1. Z ujawnieniem w księdze wieczystej prawa własności nieruchomości wywłaszczonej podlegają wykreśleniu wszystkie na niej ciążące prawa rzeczowe z wyjątkiem tych, których pozostawienie na nieruchomości zostało ustalone w decyzji o wywłaszczeniu.

2. Wywłaszczający nie wstępuje w umowy zawarte przez właściciela z trzecimi osobami co do wywłaszczonej nieruchomości, chyba że wyraził na to zgodę.

3. Przepisy ustępów poprzedzających stosuje się odpowiednio do praw i ograniczeń dotyczących nieruchomości zamiennej. Obowiązek zwolnienia nieruchomości od obciążeń spoczywa na tym, na czyj wniosek orzeczono wywłaszczenie.

Art. 33. Osoby zajmujące lokale w wywłączonym budynku mogą być z niego wykwaterowane na podstawie przepisów Prawa lokalowego, gdy decyzja o wywłaszczeniu stała się ostateczna.

Art. 34. 1. Nieruchomość wywłączona w trybie niniejszej ustawy podlega zwrotowi na rzecz wywłączającego właściciela, jeżeli naczelnik powiatu ustali, że nieruchomość nie została użyta i jest zbędna na cele, dla których orzeczono wywłaszczenie.

2. Naczelnik powiatu orzeka o zwrocie nieruchomości za zgodą wywłączającego właściciela.

3. Decyzja o zwrocie nieruchomości powinna zawierać rozliczenie pomiędzy ubiegającym się o wywłaszczenie a wywłączającym właścicielem.

4. Przepisy art. 29 stosuje się odpowiednio do odwołania od decyzji o zwrocie nieruchomości.

Rozdział 5.

Szczególny tryb wywłaszczenia.

Art. 35. 1. Organy administracji państwowej, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe mogą za zezwoleniem naczelnika gminy — a w miastach prezydenta lub naczelnika miasta (dzielnicy), zakładać i przeprowadzać na nieruchomościach — zgodnie z zatwierdzoną lokalizacją szczegółową — ciągi drenażowe, przewody służące do przesyłania płynów, pary, gazów, elektryczności oraz urządzenia techniczne łączności i sygnalizacji, a także inne podziemne lub nadziemne urządzenia techniczne niezbędne do korzystania z tych przewodów i urządzeń.

2. Osobom upoważnionym przez właściwy organ, instytucję lub przedsiębiorstwo państwowe przysługuje prawo dostępu do tych przewodów i urządzeń w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją.

3. Jeżeli założenie i przeprowadzenie przewodów i urządzeń powoduje, że nieruchomość nie nadaje się do dalszego racjonalnego jej użytkowania przez właściciela na cele dotychczasowe, nieruchomość podlega wywłaszczeniu w trybie i według zasad przewidzianych w niniejszej ustawie dla wywłaszczenia nieruchomości.

Art. 36. 1. Odszkodowanie za straty wynikłe z działań przewidzianych w art. 35 ust. 1 i 2 strony ustalają na podstawie wzajemnego porozumienia; w razie sporu wysokość odszkodowania ustala na wniosek zainteresowanej strony naczelnik gminy, a w miastach prezydent lub naczelnik miasta (dzielnicy).

2. Odszkodowanie za straty w zasiewach, uprawach i płonach powinno być ustalone w przeciągu 30 dni od daty zgłoszenia wniosku o odszkodowanie. Roszczenie o takie odszkodowanie przedawnia się z upływem 3 lat od powstania szkody.

3. Właścicielowi nie przysługuje prawo do odszkodowania, jeżeli pomimo ograniczenia nie poniósł szkody.

Art. 37. 1. Naczelnik gminy, a w miastach — prezydent lub naczelnik miasta (dzielnicy), właściwy ze względu na położenie nieruchomości może zezwolić na poszukiwanie i wydobywanie na nieruchomości materiałów (np. kamieni, żwiru, piasku) niezbędnych do budowy i konserwacji dróg lądowych, wodnych i komunikacyjnych oraz na cele obrony Państwa.

2. Za szkody wyrządzone poszukiwaniem i za wywłaszczone materiały właścicielowi nieruchomości należy się odszkodowanie. Przepis art. 36 stosuje się odpowiednio.

3. Jeżeli skutek działań określonych w ust. 1 nieruchomości staje się nieużytkiem, podlega wywłaszczeniu w trybie i według zasad przewidzianych w niniejszej ustawie dla wywłaszczenia nieruchomości.

Art. 38. Pozostają w mocy szczególny tryb i zasady wywłaszczania lub zajęcia nieruchomości określone przez przepisy:

- 1) Prawa górniczego (Dz. U. z 1961 r. Nr 23, poz. 113),
- 2) ustawy z dnia 28 czerwca 1950 r. o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli (Dz. U. z 1954 r. Nr 32, poz. 135),
- 3) dekretu z dnia 13 czerwca 1956 r. o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej (Dz. U. Nr 25, poz. 115),
- 4) ustawy z dnia 30 maja 1962 r. — Prawo wodne (Dz. U. z 1962 r. Nr 34, poz. 158 i z 1965 r. Nr 51, poz. 314).

Rozdział 6.

Zajęcie nieruchomości.

Art. 39. 1. Naczelnik powiatu właściwy ze względu na położenie nieruchomości może nawet przed wszczęciem postępowania wywłaszczeniowego zezwolić ubiegającemu się o wywłaszczenie na przeprowadzenie w oznaczonym czasie i w niezbędnych rozmiarach określonych prac badawczych lub wierceń.

2. Osobom uprawnionym do dokonania tych prac lub wierceń przysługuje na podstawie tego zezwolenia również prawo wstępu do wnętrza budynków znajdujących się na nieruchomości.

Art. 40. 1. W przypadku siły wyższej lub nagłej potrzeby zapobieżenia powstaniu znacznej szkody naczelnik powiatu właściwy ze względu na położenie nieruchomości może zezwolić na tymczasowe zajęcie nieruchomości na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy.

2. Jeżeli potrzeba tymczasowego zajęcia nieruchomości jest tak dalece nagła, że nie można czekać na udzielenie zezwolenia przez naczelnika powiatu, zezwolenia może udzielić naczelnik gminy, a w miastach nie stanowiących powiatu naczelnik miasta, z zastrzeżeniem niezwłocznego przedstawienia sprawy do decyzji naczelnikowi powiatu.

Art. 41. 1. Ubiegający się o wywłaszczenie może po zgłoszeniu wniosku o wywłaszczenie uzyskać jeszcze przed wydaniem decyzji zezwolenie na niezwłoczne zajęcie nieruchomości, gdy jest to uzasadnione szczególnymi względami, a zwłoka zagrażałaby poważnie interesowi społecznemu.

2. Zezwolenia udziela wojewoda na wniosek ubiegającego się o wywłaszczenie, zatwierdzony przez właściwy organ nadrzędny.

3. Jeżeli wniosek o wywłaszczenie zostanie wycofany lub ostateczną decyzją oddalony, naczelnik powiatu zarządzi z urzędu lub na wniosek właściciela niezwłoczne przywrócenie właścicielowi posiadania nieruchomości.

Art. 42. 1. Naczelnik powiatu może zezwolić na czasowe zajęcie nieruchomości na okres nie dłuższy niż dwa lata, jeżeli zajęcie jest niezbędne dla czasowego tylko czynienia z niej określonego użytku, którego osiągnięcie nie wymaga wywłaszczenia ani wzniesienia na niej trwałych urządzeń.

2. Po upływie dwóch lat zajęcie ustaje z mocy prawa i nie może być przedłużone.

Art. 43. Decyzje udzielające zezwoleń określonych w art. 39—42 są natychmiast wykonalne.

Art. 44. 1. Właścicielowi zajętej nieruchomości należy się od wnoskodawcy odszkodowanie za straty wyrządzone zajęciem.

2. Odszkodowanie za straty w zasiewach, uprawach i plonach powinno być ustalone i wypłacone w przeciągu 30 dni od powstania straty. Odszkodowanie za inne straty powinno nastąpić nie później niż w trzy miesiące po ustaniu zajęcia.

Rozdział 7.

Zwolnienia podatkowe.

Art. 45. 1. Przychody właścicieli nieruchomości z tytułu ceny sprzedaży lub odszkodowania wypłaconych stosownie do przepisów niniejszej ustawy wolne są od podatku dochodowego.

2. Nabycie praw majątkowych stosownie do przepisów niniejszej ustawy nie podlega podatkowi od nabycia praw majątkowych.

3. Podania, pisma, protokoły oraz dokumenty sporządzone w związku z postępowaniem unormowanym przez niniejszą ustawę wolne są od opłaty skarbowej.

Rozdział 8.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 46. 1. Nieruchomości będące we władaniu Państwa, do których wszczęte przed dniem 1 września 1939 r. postępowanie wywłaszczeniowe nie zostało dotychczas zakończone, przechodzą z mocy prawa na własność Państwa.

2. Właścicielom tych nieruchomości naczelnik powiatu przyzna na ich wniosek odszkodowanie według zasad przewidzianych w dotychczasowych przepisach albo zwolni od przejęcia na własność Państwa i zwróci posiadanie nieruchomości, jeżeli stanowi ona grunt rolny i jest Państwu zbędna dla celów, dla których postępowanie wywłaszczeniowe zostało wszczęte.

Art. 47. 1. W okresie do dnia 31 grudnia 1964 r. mogą być wywłaszczane grunty wraz z budowlami na tych gruntach, o ile budowle zostały wzniesione lub nadbudowane przez instytucje lub przedsiębiorstwa określone w art. 2 ust. 2 lub przez byłe władze okupacyjne, a wartość tych budowli lub nadbudowy przekracza pozostałą wartość nieruchomości. Do odszkodowania za wywłączoną nieruchomość nie wlicza się wartości wzniesionej budowli lub nadbudowy. Prawo Państwa do przejęcia na własność

w trybie wywłaszczenia gruntu i budowli zachowane jest nawet wówczas, kiedy roszczenia o nakłady z tytułu wzniesienia budowli lub nadbudowy uległy przedawnieniu.

2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania w sprawach uregulowanych ustawą z dnia 13 lipca 1957 r. o uchyleniu dekretu z dnia 9 lutego 1953 r. o całkowitym zagospodarowaniu użytkowników rolnych (Dz. U. Nr 39, poz. 173) oraz ustawą z dnia 22 kwietnia 1959 r. o remontach i odbudowie oraz o wykańczaniu budowy i nadbudowie budynków (Dz. U. z 1968 r. Nr 36, poz. 249).

Art. 48. 1. Postępowanie wywłaszczeniowe wszczęte po wyzwoleniu, a w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy jeszcze nie zakończone, będzie prowadzone nadal według dotychczasowych przepisów z odpowiednim zastosowaniem przepisów niniejszej ustawy dotyczących właściwości organów orzekających. Czynności dokonane w dotychczasowym postępowaniu pozostają w mocy, a odszkodowanie ustala się według zasad odszkodowania przewidzianych w niniejszej ustawie, jeżeli wszczęcie postępowania wywłaszczeniowego nastąpiło po dniu 1 lipca 1956 r., a dotychczas nie ustalono odszkodowania; w pozostałych przypadkach odszkodowanie ustala się według przepisów dotychczasowych.

2. W tych jednak przypadkach, kiedy na podstawie obowiązujących dotąd przepisów wywłączonemu przysługuje tytułem odszkodowania nieruchomość zamienna, a nieruchomość taka nie może być dostarczona, naczelnik powiatu może na wniosek jednej ze stron ustalić odszkodowanie w pieniądzu według zasad przewidzianych w niniejszej ustawie.

3. Przepisy ust. 2 nie mają zastosowania w sprawach określonych w art. 46, jeżeli przedmiotem wywłaszczenia były grunty rolne położone na obszarze gmin.

4. Ostateczne decyzje o wywłaszczeniu i odszkodowaniu wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy nie podlegają wzruszeniu.

Art. 49. 1. Przepisy art. 34 mają odpowiednie zastosowanie do wywłączonych po dniu 9 maja 1945 r. nieruchomości rolnych położonych na terenach wiejskich oraz do nieruchomości zabudowanych domami jednorodzinnymi i małymi domami mieszkalnymi bez względu na miejsce ich położenia.

2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb rozliczania między wnoskodawcą wywłaszczenia a wywłączonym (ust. 1).

Art. 50. Jeżeli w decyzji o zamianie nieruchomości wydanej przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy lub w zawartej przed tym dniem umowie zamiany nieruchomości nie zostały określone warunki wyrównania różnicy wartości nieruchomości, naczelnik powiatu właściwy ze względu na miejsce położenia nabytej nieruchomości ustali te warunki według dotychczasowych norm szacunkowych.

Art. 51. 1. Osoby, które w zamian za nieruchomości wywłaszczone w trybie dotychczasowych przepisów otrzymały we władanie nieruchomości zamienne położone na obszarze Ziemi Odzyskanych i w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy je użytkują, stają się z mocy prawa właścicielami tych nieruchomości i są zwolnione od obowiązku dopłaty na rzecz Państwa różnicy pomiędzy wartością nieruchomości wywłaszczonej a wartością nieruchomości zamiennej.

2. Ujawnienie prawa własności nieruchomości zamiennej w księdze wieczystej następuje na wniosek wojewody właściwego ze względu na miejsce położenia tej nieruchomości.

3. W przypadkach gdy osobom uprawnionym do otrzymania nieruchomości zamiennej nadana została nieruchomość w trybie i na zasadach określonych w przepisach o przeprowadzeniu reformy rolnej i o osadnictwie rolnym, właściciele tych nieruchomości zwolnieni są od obowiązku spłaty należności za nadaną im nieruchomość. Kwoty wpłacone już przez nich na rzecz Państwowego Funduszu Ziemi na poczet należności za nadaną nieruchomość ulegają zwrotowi, a dokopane w księgach wieczystych wpisy wierzycelności Państwa z tytułu nadania nieruchomości podlegają wykreśleniu. Jeżeli osoby te podjęły już odszkodowanie za wywłaszczone nieruchomości, kwoty pobranego odszkodowania podlegają zwrotowi na rzecz Państwa i zabezpieczeniu przez wpis do księgi wieczystej. Rozliczenie i wpis do księgi wieczystej następuje na podstawie decyzji wojewody.

4. Przepis ust. 3 ma również zastosowanie w przypadkach, gdy osobom uprawnionym do otrzymania nieruchomości zamiennej nieruchomość taka została nadana na innym terenie niż obszar Ziemi Odzyskanych w trybie i na zasadach określonych w przepisach o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Art. 52. 1. Właściciele nieruchomości rolnych, które zostały przejęte na własność Państwa na podstawie dekretu z dnia 28 listopada 1945 r. o przejęciu niektórych nieruchomości ziemskich na cele reformy rolnej i osadnictwa (Dz. U. Nr 57, poz. 321) i przeznaczone są na cele obrony Państwa, stają się z mocy prawa właścicielami państwowych nieruchomości użytkowanych przez nich z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Są oni zwolnieni od obowiązku dopłaty na rzecz Państwa różnicy pomiędzy wartością nieruchomości przejętej przez Państwo a wartością nieruchomości zamiennej.

2. Ujawnienie prawa własności nieruchomości zamiennej w księdze wieczystej następuje na wniosek naczelnika powiatu właściwego ze względu na miejsce położenia tej nieruchomości.

3. Właścicielom nieruchomości rolnych określonych w ust. 1, którzy do dnia 5 kwietnia 1958 r. nie weszli we władanie nieruchomości zamiennych, przysługuje odszkodowanie na zasadach określonych w niniejszej ustawie.

Art. 53. 1. Przepisy niniejszej ustawy dotyczące odszkodowania za wywłaszczone nieruchomości stosuje się odpowiednio do odszkodowania za gospodarstwa rolne, sadownicze i warzywnicze na gruntach, które na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz. U. z 1945 r. Nr 50, poz. 279, z 1950 r. Nr 14, poz. 130 i Nr 58, poz. 529, z 1958 r. Nr 17, poz. 70 i z 1961 r. Nr 32, poz. 159) przeszły na własność Państwa, jeżeli ich poprzedni właściciele lub następcy prawni tych osób, prowadzący wymienione gospodarstwa, pozbawieni zostaną użytkowania wspomnianych gruntów po wejściu w życie niniejszej ustawy.

2. Przepisy niniejszej ustawy dotyczące odszkodowania za wywłaszczone nieruchomości stosuje się odpowiednio do domów jednorodzinnych i jednej działki budowlanej pod budowę domu jednorodzinnej, które przejdą po wejściu w życie niniejszej ustawy na własność Państwa na podstawie dekretu powołanego w ust. 1.

3. Rada Ministrów w drodze rozporządzenia może postanowić stosowanie przepisów niniejszej ustawy dotyczących odszkodowania za wywłaszczone nieruchomości — do domów jednorodzinnych oraz jednej działki budowlanej pod budowę domu jednorodzinnej, które przeszły na własność Państwa na podstawie dekretu powołanego w ust. 1 przed wejściem w życie niniejszej ustawy.

4. W zakresie unormowanym w ust. 1—3 nie mają zastosowania przepisy art. 9 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy.

Art. 54. 1. Poprzedniemu właścicielowi gruntu, który na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy przeszedł na własność Państwa, może być odmówione prawo użytkowania wieczystego tego gruntu stosownie do przepisów tego dekretu niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 7 ust. 2 tego dekretu, także ze względu na cele określone w art. 3 niniejszej ustawy.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do przypadków, gdy odmowa własności czasowej na podstawie przepisów dekretu wymienionego w ust. 1 nastąpiła przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 55. Przepisy niniejszej ustawy dotyczące wojewodów stosuje się odpowiednio do prezydentów miast wyłączonych z województw, a przepisy dotyczące naczelników powiatów do prezydentów lub naczelników miast stanowiących powiaty oraz naczelników dzielnic.

Art. 56. 1. Tracą moc:

- 1) dekret z dnia 7 kwietnia 1948 r. o wywłaszczeniu majątków zajętych na cele użyteczności publicznej w okresie wojny 1939—1945 r. (Dz. U. z 1948 r. Nr 20, poz. 138 i z 1949 r. Nr 65, poz. 527),
- 2) dekret z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. z 1952 r. Nr 4, poz. 31).

2. Piekroć obowiązujące przepisy odwołują się do dekretu wymienionego w ust. 1 pkt 2, stosuje się zamiast przepisów tego dekretu odpowiednie przepisy niniejszej ustawy.

Art. 57. 1. Zasady i tryb przekazywania nieruchomości pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej, własność organów w tych sprawach oraz zasady rozliczania określa Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

2. Do czasu odmiennego unormowania pozostają w mocy dotychczasowe przepisy wydane w tym przedmiocie na podstawie art. 3 dekretu wymienionego w art. 56 ust. 1 pkt 2.